

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟ (27-31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1988)

Ο αρχαίος Σκεπτικισμός, οι επιδράσεις και σύγχρονες προεκτάσεις του, ήταν το θέμα που αναπτύχθηκε με εμπειριστατωμένες μελέτες κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Διεθνούς Συμποσίου Φιλοσοφίας και Διεπιστημονικής Έρευνας που οργάνωσε στη Ζαχάρω Ολυμπίας το Διεθνές Κέντρο Φιλοσοφίας και Διεπιστημονικής Έρευνας από 27 έως 31 Ιουλίου 1988.

Η συμμετοχή επιστημόνων, ελλήνων και αλλοδαπών, διεθνούς κύρους, έδωσε την ευκαιρία για την προσέγγιση του θέματος από πολλές οπτικές γωνίες έτσι ώστε το συνέδριο να παρουσιάσει μια σπάνια πληρότητα. Χαρακτηριστικό ήταν ότι συμμετείχαν και αρκετοί καθηγητές Μέσης Εκπαίδευση και διανοούμενοι της περιοχής.

Τις εργασίες του συνεδρίου άνοιξε με προσφώνηση και εισήγηση ο Πρόεδρος του Δ.Κ.Φ.Δ.Ε. έπικ. καθηγητής Λεωνίδας Μπαρτζελιώτης, ο οποίος συσχέτισε το ολυμπιακό αγωνιστικό πνεύμα με εκείνο των φιλοσοφικών αναζητήσεων των σκεπτικιστών. «Ο σκεπτικός, όπως ο ολύμπιος αθλητής, αγωνιζόταν, είπε, για να αποδείξει την αριστεία του στον επιχειρηματολογικό ανταγωνισμό, στο δράμα του αγώνος». Η αναφορά στον Πύρρωνα έδειξε πως ο Ηλείος φιλόσοφος συνιστούσε την «αταραξία» όχι ως απραξία αλλ' ως θετική τοποθέτηση απέναντι στη ζωή και τις καθημερινές δυσκολίες της.

Ο καθηγητής John Anton, του Πανεπιστημίου της Νότιας Φλόριδας ανέπτυξε το θέμα: «Σκεπτικισμός και Ποίηση: η προβληματική του μύθου του Νόστου στο έργο του Καβάφη και του Καζαντζάκη».

Η «αταραξία» που εισηγήθηκε ο Πύρρων αποτέλεσε το αντικείμενο της μελέτης του καθηγητή John Michelsen του Παν/μίου Βικτώρια, ο οποίος ανέφερε ότι ο πυρρώνειος σκεπτικιστής αναγνωρίζει την ίση δύναμη αντιθέτων φαινομένων, αιτιών, πίστewν και θεωριών και οδηγείται σε μια αναστολή της κρίσης του, σε μια «εποχή», σε μια κατάσταση «καθολικής αμφιβολίας», η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε μια κατάσταση ηρεμίας ή γαλήνης, την «αραταξία».

Ο καθηγητής Γεώργιος Αναγνωστόπουλος του Παν/μίου της Καλιφορνίας ανέπτυξε το θέμα: «Ο Αριστοτέλης περί της αποδεικτικής και της ηθικής γνώσεως», ενώ ο καθηγητής Ahmed Etman του Παν/μίου του Καΐρου το θέμα: «Ο μύθος στην Ελληνική και τη Ρωμαϊκή Φιλοσοφία». Επίσης ο καθηγητής Menahem Luz του Παν/μίου Χαΐφας παρουσίασε την εισήγησή του: «Οι κυνικοί ως σύμμαχοι των σκεπτικών στην ελληνιστική περίοδο».

Ως ξεχωριστή φιλοσοφική αγωγή και στάση ο Σκεπτικισμός είναι, κατά τον καθηγητή Χρήστο Ευαγγελίου του Παν/μίου Towson, φαινόμενο χαρακτηριστικό τόσο της Αρχαίας Ελληνικής όσο και της Νεωτέρας Ευρωπαϊκής φιλοσοφίας. Υπό την ειδικότερη έννοια που αντιμετώπισε τον σκεπτικισμό προσπάθησε να απαντήσει σε τρία ερωτήματα: α) Τί είναι και σε τί αποβλέπει ο Σκεπτικισμός κατά τον Σέξτο; β) Πώς πραγματώνεται το σκεπτικό τέλος; γ) Είναι λογικά δυνατό και πρακτικά εφικτό ένα τέτοιο τέλος; Συνέδεσε επίσης τον Ελληνικό σκεπτικισμό τον οποίο θεώρησε ως πρόδρομο του Χριστιανισμού.

Σύγκριση μεταξύ του δογματικού Hobbes και των αρχαίων ελλήνων σκεπτικιστών επεχείρησε η καθηγήτρια Henriette Wyszynbeek του Παν/μίου του Τελ Αβίβ. Παρουσίασε τα κοινά σημεία: αντίθεση φύσης-νόμου, πολιτικοηθικό πλαίσιο, αναζήτηση ελευθερίας και ειρήνης, επιστημολογική εξίσωση λέξεων και σημείων, αισθητηριακών αντιλήψεων και αναπαραστάσεων, καθώς επίσης και τις διαφορές.

Ο καθηγητής F. Hager του Παν/μίου της Ζυρίχης παρουσίασε την αντίληψη του J.J. Rousseau που αφορά τον προβληματικό χαρακτήρα της ανθρώπινης γνώσης και τη θεώρησε επηρεασμένη από τις ιδέες του Πλάτωνα περί της αδυναμίας της ανθρώπινης γνώσης και των ηθικών κινδύνων της διπλής άγνοιας. Αυτές οι ιδέες έχουν αναλυθεί από τον Πλάτωνα στα συμφραζόμενα της περιγραφής του σκεπτικισμού του Σωκράτη.

Τα αντισκεπτικά επιχειρήματα του Thomas Reid με τα οποία επεδίωξε να αναιρέσει τον σκεπτικισμό και ειδικότερα αυτόν που εμπεριεχόταν στη φιλοσοφία του David Hume ανέλυσε η Λέκτωρ του Παν/μίου Αθηνών Αθανασία Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη.

Ο ιατρός και καθηγητής της Ιατρικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών Εμμ. Ρακιτζής ανέλυσε το θέμα: «Σκεπτικισμός και ελευθερία της βούλησης». Εξετάσθηκε η στάση του David Hume απέναντι στο πρόβλημα της ελευθερίας της βούλησης. Εδείχθη ότι αυτό το θέμα αφορά σε μια περιοχή ανώτερη από την περιοχή της νοητικής ανάλυσης των σχέσεων που εμφανίζονται στον αισθητό κόσμο. Η στάση μας απέναντι στο θέμα της ελευθερίας της βούλησης εξαρτάται από την ερμηνεία που δίνουμε στην έννοια της πρώτης αρχής, την έννοια του Θεού.

Η σταχυολόγηση μερικών ακόμα τίτλων μπορεί να δώσει μια ιδέα για την ποικιλία και ευρύτητα του θεματολογίου: «Σκεπτικισμός και φιντεϊσμός. Μια υπερβατολογική θεώρηση», «Αποφατική Θεολογία και Σκέψη», «Αξιολογικές κρίσεις και αντικειμενική γνώση», «Σκεπτικισμός και Μεταφυσική», «Ο Σκεπτικισμός ως θεμέλιο του σύγχρονου νομικού θετικισμού», «Η έννοια της πιθανότητας στην εμπειρική ψυχολογική έρευνα και ο Σκεπτικισμός», «Ο ελληνικός διάπλους του Stefano Terra», «Ο Σκεπτικισμός στο σύγχρονο θέατρο», «Οι σκεπτικιστικές τάσεις του Popper σε σχέση προς την πλατωνική απορία» και «Ο μετα-μοντερνισμός δεν είναι Σκεπτικισμός».

Το ενδιαφέρον που παρουσίασε το συνέδριο ήταν μεγάλο γιατί δεν αρκέσθηκε στο να αναλύσει τις βασικές αρχές των Αρχαίων Ελλήνων Σκεπτικιστών, αλλά προσέγγισε το θέμα διαχρονικά αναλύοντας την επίδραση του Σκεπτικισμού δια μέσου των αιώνων. Η Ευρωπαϊκή και η Αμερικάνικη φιλοσοφία εδέχθηκαν επιδράσεις από τον ρωμαλέο στοχασμό των Σκεπτικιστών, επιδράσεις που προεκτείνονται στον τρόπο σκέψης και ζωής του αιώνα μας.

ΔΡ ΣΠΥΡΟΣ ΓΑΛΑΝΗΣ
ΑΘΗΝΑ